

historyków czy antropologów zaciekawionych związkami *ars medica* z epiką, dramatem i poezją. W rezultacie książka pod redakcją M. Ganczara i P. Wilczka stanowi ważny i warty polecenia wkład w branżową literaturę przedmiotu.

(k.p.-f.)

Nota nadesłana 5 grudnia 2017 r.

DOI 10.2883/amp.2017.22

***Trucizny, trucicielki i truciele. Medyczne i kulturowe aspekty trucicia na przestrzeni dziejów*, red. Walentyna Korpalska, Wojciech Ślusarczyk, Roksana Wilczyńska, Dział Wydawnictw Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera, Bydgoszcz 2017, s. 252, ilustr., ISBN 978-83-946672-4-5.**

Trucizny od wieków pozostają przedmiotem zarówno fascynacji jak i strachu. Niezwykle często były narzędziem zbrodni dokonanych przez żądnych władzy i bogactwa skrytobójców. Truciele pojawiali się na dworach wielmożów, w gabinetach politycznych czy na salonach elit. O obecności w czasach starożytnych środków niebezpiecznych dla życia i zdrowia człowieka możemy dowiedzieć się chociażby z Papirusu Ebersa (ok. 1550 r. p.n.e.). Grecki lekarz i botanik Pedanios Dioskurydes (40-90 r.) podzielił leki oraz trucizny ze względu na ich pochodzenie na: roślinne, zwierzęce i mineralne. Wydaje się, że pomiędzy lekiem a trucizną istnieje subtelna granica. Słusznie zauważają to redaktorzy książki *Trucizny, trucicielki i truciele. Medyczne i kulturowe aspekty trucicia na przestrzeni dziejów* przywołując już we wstępie słynne słowa Paracelsusa (1493-1541): „Cóż jest trucizną? Wszystko jest trucizną i nic nie jest trucizną. Tylko dawka czyni czy dana substancja nie jest trucizną.”

Niniejsza publikacja powstała z inicjatywy Studenckiego Koła Naukowego Historii Medycyny i Farmacji działającego przy Zakładzie Historii Medycyny i Pielęgniarstwa Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy. Autorzy poszczególnych rozdziałów to głównie młodzi farmaceuci, filolodzy oraz historycy, którzy w swoich pracach podjęli próbę zbadania obszernego zagadnienia, jakim jest zmiana sposobu postrzegania i stosowania trucizn na przestrzeni dziejów, ich dawne formy oraz motywacje historycznych trucicieli. Warto wyróżnić w tym miejscu rozdział drugi – „*Modus operandi* trucicieli w *Rocznikach* Tacyta oraz *Żywotach cesarów* Swetoniusza”. Autor, Tomasz Dreikopel opisuje proceder trucicielstwa okresu cesarstwa I w. n.e., konfrontując dzieła dwóch wybitnych rzymskich historyków. Równie interesująca jest także praca z zakresu językoznawstwa „Śledztwo lingwochronologiczno-fotodokumentacyjne: o truci w polskim piśmiennictwie XIX i XX wieku”, w której autorzy – Daniel Dzienisiewicz, Filip Graliński i Piotr Wierzchoń – na podstawie analizy tekstów z lat 1800-2000 ukazują ewolucję polskiego słownictwa związanego z truciznami. W *Truciznach, trucicielkach i trucielach* nie brakuje także odniesień do kultury i sztuki. W zamykających książkę rozdziałach możemy zapoznać się z miejscem i rolą trucizn w powieściach Andrzeja Sapkowskiego (Marta Grandke, „Trucizny, eliksiry i napoje

magiczne w uniwersum fantasy Andrzeja Spkowskiego”), Agathy Christie (Marty-na Szydełko, Ewa Sawicka, „Agatha Christie – ekspertka od trucizn”) czy chociażby Dimitria Glukhowskiego (Sylwia Florczak, Piotr Kamiński, „*Trujący świat* na przykładach postapokaliptycznej literatury rosyjskiej i amerykańskiej”).

Trucizny, trucicielki i truciele. Medyczne i kulturowe aspekty trucicia na przestrzeni dziejów to pozycja poruszająca wybrane zagadnienia z historii trucizn i stanowiąca interesujący przyczynek do dalszych badań tego jakże intrygującego zagadnienia.

P.S.

Nota nadesłana 10 grudnia 2017 r.

DOI 10.2883/amp.2017.23

Walentyna Korpalska, Wojciech Ślusarczyk – red., *Czystość i brud. Higiena między wielkimi wojnami (1918-1939)*. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2017, s. 382, ilustr., ISBN 978-83-946672-5-2.

Książka *Czystość i brud. Higiena między wielkimi wojnami (1918-1939)*, wydana pod redakcją Walentyny Korpalskiej i Wojciecha Ślusarczyka stanowi zbiór 23 artykułów poświęconych tematyce higieny oraz szeroko pojętej problematyce profilaktyki prozdrowotnej okresu międzywojnia. Autorzy koncentrują się przede wszystkim na sytuacji sanitarnej panującej w II Rzeczypospolitej, w tym na ziemiach obecnie leżących poza granicami Polski, jak Wilno (fragment napisany w języku angielskim).

W dziele pojawiają się również rozdziały: poświęcony Czechosłowacji oraz omawiający kwestie higieny i epidemiologii wśród emigrantów, podróżujących z Polski do Stanów Zjednoczonych. Ciekawym urozmaicheniem jest referat podejmujący temat największej, choć wydaje się nieco zapomnianej, pandemii XX wieku – grypy „hiszpanki” w początkach ubiegłego stulecia, z interesującym ujęciem kontekstu politycznego tamtego okresu. Koresponduje z nim inna część książki, poruszająca problem cenzury i ukrywania informacji przed społeczeństwem o szerzącej się na ziemiach polskich epidemii; ciekawa i ważna pozostaje konkluzja autorów, zgodnie z którą próba przeciwdziałania panice poprzez działania cenzorskie w istocie przyczyniła się do zwiększenia zachorowalności na grypę wskutek opóźnienia procedur profilaktycznych.

Wśród artykułów pojawiają się referaty poświęcone problemom alkoholizmu, wychowania dzieci i młodzieży, warunkom socjalno-bytowym uboższych warstw społeczeństwa, a także panującym w koszarach wojskowych. Interesujące są fragmenty omawiające próby promowania higieny oraz zachowań prozdrowotnych za pośrednictwem prasy i różnego rodzaju poradników. W kilku rozdziałach autorzy podjęli tematykę higieny wybranych okolic II Rzeczypospolitej (Gdyni, Ciechanowa,